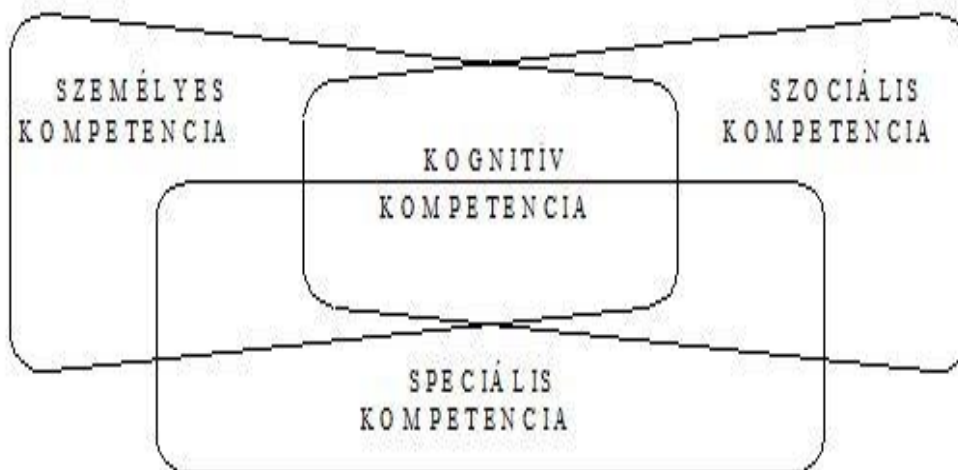

A nyelvi kompetenciák fejlesztésének lehetséges módjai a hátrányos helyzet leküzdése érdekében

1. Az anyanyelvi kompetencia fogalma

A kompetencia fogalmának sokféle általános és pedagógia meghatározását ismerjük (Vass 2006; Szabó 2010; Szőke-Milinte 2012). Utóbbi szerző igen szemléletesen foglalta össze a jelen fejlesztési terület szempontjából lényeges nyelvi, kommunikációs kompetencia összetevőit (1.ábra)

1. ábra A kompetenciák szerveződése (Szőke-Milinte 2012)

Szőke-Milinte Enikő (2012) kompetenciák szerveződését bemutató ábrájában hangsúlyozza, hogy a kommunikációs kompetencia a kognitív, a szociális, a személyes és a speciális kompetenciák alapját képező komplex kompetencia. A kompetenciák közül a kognitív-általános kommunikáció feladata a szimbólumok segítségével az információ felvétele, dekódolása, a tanulás, az ismeretszerzés. A szociális kommunikációnak a szociális kölcsönhatásokban, a résztvevők befolyásolásában van szerepe. Míg a személyes kommunikációban a személyes önazonosság, a kiteljesedés megvalósítása a feladat. A különböző szakterületek sajátos kommunikációjának magas szintű művelése pedig a speciális kommunikáció sajátja. E

területek együttes figyelembevétele elengedhetetlen a nyelvi, kommunikációs kompetencia tudatos fejlesztésekor, illetve a nyelvi hátránnyal küzdőknél annak felmérése, hogy a megjelölt kompetenciaterületek közül melyik milyen mértékben sérült. Milyen módon lehet a felismert, diagnosztizált hátrányt csökkenteni, esetleg fűlszámolni.

1.1. A nyelvi, kommunikációs kompetencia területei

A nyelvi, kommunikációs kompetencia fejlesztésének tehát főbb összetevőit:

- Kognitív-általános kommunikáció
 - Nyelvi tudás: nyelvszervezői és pragmatikai tudás
 - Stratégiai kompetencia
- Speciális kommunikáció
- Személyes kommunikáció
- Szociális kommunikáció
- Kulturális kompetencia/kommunikáció

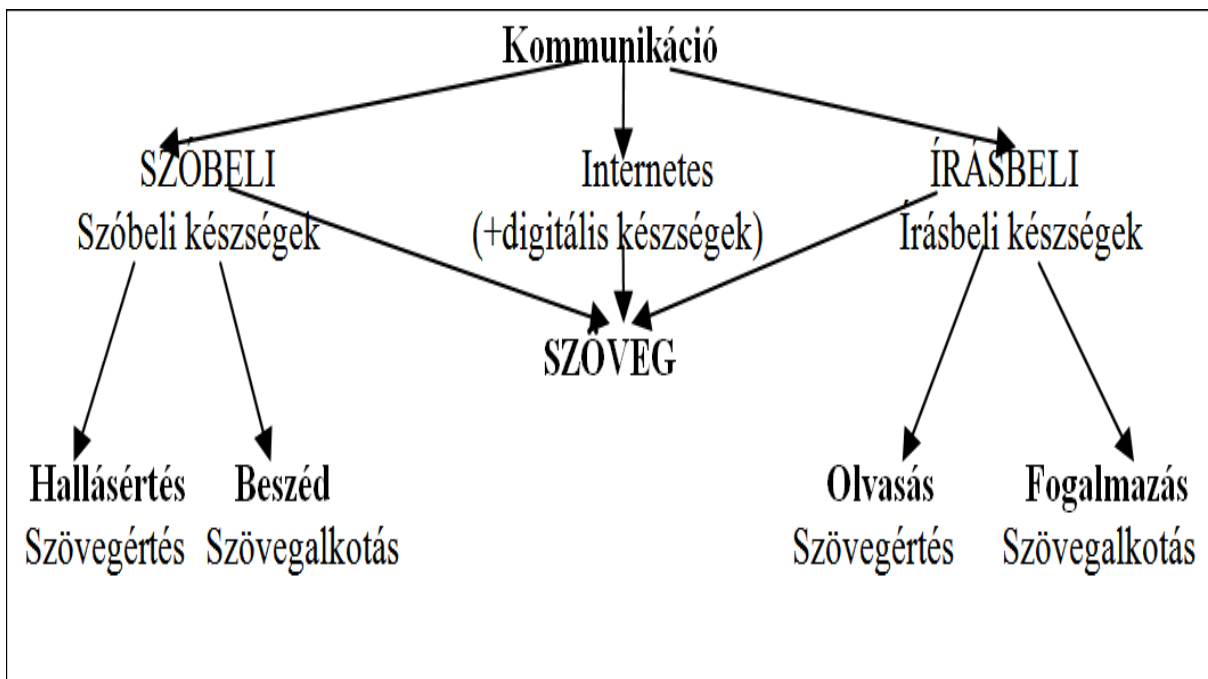
Ez utóbbi kompetencia az idézett szerzőnél nem szerepel, de másoknál igen, és a nyelvi hátrány szempontjából fontos terület. Gondoljunk csak a hazánkban élő roma lakosságra, a cigány tanulóknak sok esetben a kulturális különbségekből adódó nyelvi hátrányára.

A felsorolt területek közül a kognitív-általános kommunikációhoz sorolhatjuk az utóbbi években fontos szerepet játszó digitális kommunikációs kompetenciát. Mind az öt, fűlsorolt kompetencia részét képezi a nem nyelvi kommunikációs kompetencia fejlesztése is. Az elméleti területek alkalmazása az oktatásban, a fejlesztésben, egy tanóra keretei között nem olyan egyszerű. Nehéz megtalálni a megfelelő gyakorlatokat, nem könnyű a feladatok során, az órai keretben minden kommunikációs kompetenciaterületre kellő figyelmet fordítani.

A tudatos fejlesztés szempontjából fontos az anyanyelvi fejlesztendő területeiket megadnunk, amelyek az alábbi szempontok szerint csoportosíthatók:

- A kommunikáció típusa szerint:
 - szóbeli – írásbeli
 - verbális – nem verbális
- A kommunikáció résztvevői szerepe szerint:
 - szövegértés (percepció)
 - szövegalkotás (produkció)
- A fejlesztendő kommunikációs készség hatóköre szerint:
 - fejlesztők
 - globális készséget fejlesztők

A felsorolt szempontokat figyelembe véve a 2. ábra igyekszik szemléltetni, hogy milyen területeket ölel föl a kommunikációs kompetencia, illetve milyen területek fejlesztésére kell az iskolai anyanyelvoktatásban is fókuszálnunk. Érdeemes megjegyezni, hogy a 21. század információs kommunikációja – a kommunikáció megjelenése szempontjából – létrehozott egy új, az írás és a beszélt nyelv közötti átmeneti formát, amelyet internetes kommunikációnak jelölünk. Legyen szó bármelyik formáról is, a cél, hogy a kommunikáció folyamatában valamilyen szöveg létrejöjjön, illetve a megalkotott szöveget mint üzenetet a kommunikációban részt vevő – a kontextusnak megfelelően – befogadja. Mindegyik kommunikációs formához csatolhatunk a szövegértés és a szövegalkotás oldaláról egy-egy olyan részterületet, amely az anyanyelvi kompetencia fejlesztését szolgálja. (Raátz 2015: 76)

2. ábra A kommunikációs készségek fejlesztési területei (Raátz 2015)

2. A nyelvi hátrány fogalma

Az hogy egy adott országban, egy adott csoportban milyen módon történik a nyelvi szocializáció igen eltérő lehet. A nyelvi hátrány fogalmát, okait sokféleképpen definiálták, különböző kutatók más-más körülményt tartanak a nyelvi hátrány okának. Hazánkban nyelvi hátrány fogalmát Bartha Csilla adta meg, aki a nyelvi hátrányt nyelvi másságnak definiálja, amely szerint az érintett nyelvi hátránnyal rendelkező beszélőcsoport

nyelvhasználata kisebb vagy nagyobb mértékben eltér a társadalom mintaadó normaként tekinthető, elvárt nyelvhasználatától. Így a nyelvhasználat nyilvános színterein problémaként jelentkezhet, hosszabb távon a beszélőknek az érvényesülési esélyeit veszélyezteti (Bartha 2007).

A nyelvi hátrány több területen is keletkezhet:

- kiejtés, hangképzés,
- szegényes szókincs,
- kommunikációs gátlak,
- szövegértési és szövegalkotási gondok stb.

3. Fejlesztő gyakorlatok a nyelvi hátrány leküzdésére

3.1. A szóbeli/hangzó kommunikációs kompetenciát fejlesztő gyakorlatok

A szóbeli kifejezőkészség fejlesztésére sokféle módszer, feladat áll rendelkezésre. Igen széles az idesorolható feladatok tárháza, hiszen a kiejtés gyakorlásától a retorikai készségfejlesztésig sok minden tartozik ide. A gyakorlattípusokat az alábbiak szerint lehet csoportosítani:

3.1.1. A részkészségeket fejlesztő szóbeli gyakorlattípusok

Idesorolhatjuk azokat a gyakorlatokat, amelyek a szóbeli kommunikáció sikerességének technikai feltételeit hivatottak gyakoroltatni. A legfontosabb területek a teljesség igénye nélkül a beszédprodukciónak az oldaláról:

- Beszédtechnika
- Szókincsfejlesztés
- Hangos olvasás
- Szövegmondás
- Nem nyelvi jelek használata, értelmezése.

3.1.1.1. A beszédtechnika: hangképzés, a kiejtés fejlesztése

- A beszédhangok fejlesztésének metodikai fokozatai (Subosits 2002)

✓ Artikulációs előgyakorlatok

A beszédszervek azon mozgásait ügyesítjük, amelyek beépülnek a hang artikulációjába.

✓ Fonematikus hallást finomító eljárások

Szavak, amelyek a kérdéses hangban térnek el: *Szár – vár, szél – vél; szár – sár, szál – sál, ősz – őz, hús – húsz, szerte – serte, eszik – esik,*

✓ **Hangfejlesztés**

A kérdéses hang értelmetlen hangkapcsolatokban történő ejtése:

szi, szé, sze, szó, szá, sza, szü, esze, észé, asza, oszo, üszü stb.

✓ **Rögzítés**

Szótagok, szótagsorok ejtése: *Szi-szi-szi-szi-szi; Szé-szé-szé-szé; sziszaszászósziüszösze*

✓ **Automatizálás**

Értelmes szavak, szósorok, mondatok mondása:

- *Szív, szép, szék, szűr*

- *visz, vesz, tesz, hisz, lesz, mész, kohász, horgász, kanász, madarász, vadász stb.*

- *viszik, vesznek, eszik, iszik, teszik, úszik, mászik*

- *készlet, vesztes, alszik, verekszik*

Soha sem hallottam szebben szóló sípszót, mint a szászsebesi szépen szóló sípszót.

Szita, szita, sűrű szita, / ma szitalunk, holnap sütünk, / neked meg egy cipót küldünk.

3.1.2. A globális kommunikációs készséget fejlesztő szóbeli gyakorlattípusok

Az idesorolható gyakorlatok között két nagy csoportot különíthetünk el:

A tranzakciós gyakorlatok A tranzakciós feladatok elsődleges célja a folyamatos beszéd (monológ, véleménynyilvánítás, beszámoló, történetmesélés) gyakorlása, a különféle kötött diskurzusokban való részvétel. A gyakorlatok során a cél a különböző beszédműfajok megismerése, azok nyelvi és nem nyelvi sajátosságainak releváns használata. Idesorolhatjuk például a különféle nyelvi formák megtanulását (pl. köszönés, köszönet, információkérés stb.) egy-egy gyakorlat kapcsán.

Az interakciós gyakorlatok E gyakorlattípusnak több alfajtaját különböztetjük meg aszerint, hogy a kommunikációs helyzetgyakorlatban milyen mértékben kötöttek a szerepek, a tér és az idő, a kommunikációs cél. Így három altípust különíthetünk el:

- szimulációs szerepjátékok,
- kommunikatív szerepjátékok,
- rögtönzött szerepjátékok.

A **szimulációs szerepjátékban** a résztvevők a saját valójukkal, a maguk nevében vesznek részt egy megadott valós élethelyzetben, ahol a saját szempontjaik szerint kell dönteniük, a saját értékeiket, céljaikat képviselve. Az ilyen típusú feladatok célja a gyakorlás, a tudatosítás, a megtapasztalás, illetve egy-egy helyzet, viselkedés minősítése, valamint a kognitív-általános kommunikációs kompetencia mellett a személyes kommunikáció fejlesztése is.

A **kommunikatív szerepjátékban** egy kitalált helyzetben kell valaki más szerepébe belehelyezkedni, és az ő szemszögéből, az ő céljainak megfelelően, az ő szóhasználatát használva kell részt venni, megoldani egy helyzetet. Az ilyen típusú

gyakorlatok a kommunikációs kompetencia különféle (kognitív, szociális stb.) területei mellett igen jól fejleszthetik a társismeretet, az empátiát.

A rögtönzött szerepjátékban csak a szituáció ismert. A résztvevőknek kell a szereplőket kitalálniuk, a cselekményt, a lehetséges kommunikációs célokat, kapcsolatokat, dialógusokat, regisztereket megtervezni és eljátszani, például: zsúfolt buszon; orvosi rendelőben; úrséta; találkozás egy földönkívülivel stb. Az ilyen típusú gyakorlatok messzemenően alkalmasak a kommunikációs kompetencia különböző területeinek fejlesztésére, illetve az értékelés érzékenyítésére is. A beszélt nyelvhez kapcsolható fejlesztő gyakorlatokhoz igen sok ötletet, módszertani megoldást nyújthat a drámapedagógia mint módszertani együttes (Gabnai 2011; Bolton 1993; Eck 2015).

3.1.2.1. A drámapedagógia

Dramatikus pedagógiai eljárások gyűjtőneve. A különféle idegen elnevezése utalnak a drámapedagógia összetettségére (3.ábra):

Theaterpädagogik (német)

Drama in Education, Theatre in Education (angol)

Dramatoterapia (szlovák)

Magyarországon a jelentése pedagógia, reformpedagógia, módszer, dramatikus cselekvésen keresztül megvalósuló tanulás. Olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során a résztvevők képzeletbeli (fiktív) világot építenek fel, majd ebbe a képzeletbeli világba szereplőként vonódnak be.

3. ábra a drámapedagógia összetevői

A drámapedagógia jellemzői

- Bizalomra épül.
- Problémamegoldást, önismeretet segíti.
- Cselekvésközpontú.
- Kreativitást, kommunikációs kompetenciát fejleszt.

- Oldott légkör.
- Nincs jó és rossz megoldás.
- Motivál.
- A gyerekekben lévő tudás felszínre hozása

Jellemző tevékenységtípusai (Bolton 1994)

- Az „A” típusúak a *gyakorlatok, céljuk általában a dramatikus készségfejlesztés. SZABÁLYJÁTÉK*
- „B” típus: *Dramatikus játék, amely egy meghatározott kontextusban létezik: hely, idő, szereplők, adott téma alapján. DRAMATIKUS JÁTÉK*
- „C” típus: *színházi előadás. A munkafolyamat célja egy a nézők számára készített előadás elkészítése, minden munka a végső produktum irányába mutat, ami a teljesítmény iránti elvárást fokozza. SZÍNHÁZ*
- „D” típus: *TANÍTÁSI DRÁMA* Alkalmas egyes szaktárgyi területek feldolgozására.

„A” típushoz tartozó gyakorlattípusok

- 1. Közvetlen tapasztaltszerzés
- 2. Dramatikus készségfejlesztés
- 3. Helyzetgyakorlatok
- 4. Játékok

A gyakorlatok közös jellemzői

- Mindig rövid távú, gyakran törekszik lezártásra
- A célt mind a tanár, mind a tanulók ismerik.
- Fontos eleme az instrukció.
- A szabályok egyértelműek.
- A tevékenység könnyen megismételhető.
- Általában nem kötődik erős érzelmekhez.
- A résztvevőktől koncentrációt és erőfeszítést igényel.
- Gyakran ölt problémamegoldó formát.

„B” típushoz tartozó gyakorlattípusok

- Helyszín
- Szituáció,
- Téma,
- Történet,
- Karakter által meghatározott.

A gyakorlatok közös jellemzői

- Nincs időbeli korlátozás.
- Nincs határozott célja, nem törekszik lezártásra.
- A tevékenység nem ismételtető könnyen.

- Az akció többnyire intenzív átélés nyomán jelenik meg.
- A játék energiaszintje többnyire magas.
- A korlátok közös megérzéssel születnek.
- A szabályok nem minden esetben egyértelműek.

Jó tanácsok a drámajátékok vezetéséhez

1. törekedjünk arra, hogy mindenki részt vegyen a játékban;
2. a játékban való részvételre senkit sem szabad kényszeríteni;
3. a pedagógusnak is lehetősége van bekapcsolódni a játékba;
4. igyekezzünk olyan játékokat alkalmazni, amelyek a gyerekek saját élményeire, tapasztalataira épülnek;
5. mindenekelőtt a legfontosabb az oldott, vidám légkör, amelyet a beszédbátorság, a jókedvű hangulat jellemez;
6. a játéktérként használhatjuk az osztálytermet, de ne a megszokott elrendezésben játszunk;
7. törekedjünk arra, hogy mindenki látó és látható legyen;
8. ne sajnáljuk az időt padok, asztalok tologatására, mert a tér mássága, újszerűsége is motiváló lehet.

3.1.2.2. A hallás utáni szövegértés fejlesztése

Az anyanyelvi hallásértés fejlesztésre talán a leginkább alkalmazható módszert a német Solmecke (1991) által meghatározott felosztás adja. Az ő metodológiai felosztása jól összeegyeztethető a hallás utáni megértés szintjeivel. Solmecke szerint a megértésnek négy különböző szintje van, és ennek megfelelően oszthatjuk a hallás utáni szövegértési gyakorlatokat csoportokba:

a) A felismerés gyakorlatai

A gyakorlatoknak a célja, hogy a figyelmet a nyelv formális tulajdonságaira irányítsa. A hasonló hangzású fonémák, morfémák, szavak egymástól való megkülönböztetése. Tipikusan idesorolható gyakorlatok a különféle hangok felismerése, jelölése a szavakban: *Jelöld körrel, hogy hanyadik hang a szóban a b! Húzd alá azt a szót, amelyikben x hang van!*). De ilyen típusú gyakorlatok a szójátékok többsége is: *Folytasd a szóláncot, a kimondott szó utolsó hangjával/szótagjával!*

b) A megértés gyakorlatai

Ide a szakirodalom az olyan típusú gyakorlatokat sorolja, amelyek elsődleges célja, az elhangzott utasítások megértése, annak megfelelő követése, illetve végrehajtása. A mindennapi életben igen fontos ez a szövegértési fok. Hiszen a hallott utasításokat számtalan esetben kell tudnunk követni. Az elhangzott utasítás követése, térképen, rajzon az információk követése, adott információ megkeresése, nevek, időpontok egymáshoz rendelése, igaz/hamis állítások, a multiple-choice (többválasztásos, több kiegészítéses) feladatok.

Idesorolhatjuk a kiegészítendő szövegeket, a hallott szöveg tartalmának, egyes adatoknak a felidézését (hely, idő, személyek stb.), információk megjegyzését, megnevezését, vagy térképeken útvonalak követése. Hibás rajzok, ábrák térképen jelölt útvonalak javítása a hallott szöveg alapján. Nagyon jó feladatok lehetnek, ha híreket, reklámot, rövidebb rádiós, televíziós jegyzetet, szövegrészletet hallgatnak meg a tanulók, és ehhez kapcsolódóan kapnak feladatokat (pl.: igaz/hamis állításokat, multiple-choice gyakorlatokat).

c) Az analitikus megértés gyakorlatai

A szövegértés magasabb fokát képviselik az idetartozó gyakorlatok. Itt már nem csupán az adatok, tények megjegyzésén van a hangsúly, hanem a cél a hallott szöveg/szövegek fő mondanivalójának a megértése, összehasonlítása más, hasonló szövegekkel, illetve a beszédfunkció, a beszédszándék felismerése, értelmezése. A hallásértésnek ezt a fokát jól fejleszthetjük, ha például több, azonos témájú szöveget

hasonlítunk össze. Jól fejleszthető a megértésnek ez a foka a vita tanításakor is, amikor több nézőpontot kell értelmezni, megérteni, és azokra reagálni. De hasonló készségfejlesztés történik a különféle kommunikációs *interakciós gyakorlatokban* is, legyen az szituatív, szimulációs vagy rögtönzött szerepjáték.

d) Az evaluáció (értékelés) gyakorlatai

Az elhangzott szöveget értékelni kell, ha szükséges, megvitatnia is. Itt a fő hangsúly azon van, hogy a hallott szövegből kiindulva egy új, reflektáló szöveget alkosson meg. A hallás utáni szövegértésnek ez a szintje a legmagasabb. Itt a szövegbefogadást az egyéni vélemény megalkotása követi.

Igen fontos, hogy az analitikus és az evaluációs gyakorlattípusok esetében mindenképpen figyelembe vegyük a **Dalhaus-féle fázistipológiát** (Kovácsné 2002), mely a hallásértés fejlesztésének módszeres menetét is megadja. Azaz a hallásértést elő kell készíteni a szöveg bemutatása előtt. Ez állhat az érdeklődés felkeltéséből, a szöveg megértéséhez szükséges háttérismeretek bemutatásából, ismeretlen szavak magyarázatából, a szöveg szerkezetének felvázolásából, vizuális, akusztikus impulzusok, motiváció (kép, fotó, rajz, zene), kulcsszavak megadásából. A hallgatás közben, a szövegbefogadásakor intenzív és extenzív hallásértési technikákat (adatok megjegyzése, feljegyzése; kérdésekre való válasz, táblázat, szöveg kiegészítése stb.) is alkalmazhatunk. A szöveg hallgatása után következhet a véleményalkotás, a kérdésekre történő válasz, a történet, a vázlat helyes sorrendjének megállapítása stb.

A szövegértés fejlesztésébe mindenképpen a hallás utáni szövegek megértése is beletartozik. Ennek fejlesztése nem csak idegen nyelven fontos, hanem az anyanyelv területén is. A fejlesztés módszertanának kidolgozásában mindenképpen érdemes az idegennyelv-

tanítás metodikájában meglévő, alkalmazott elméleteket, módszereket figyelembe vesszük, és azokat az anyanyelvi oktatásban is felhasználnuk.

3.2. Az írott kommunikációs kompetenciát fejlesztő gyakorlatok

3.2.1. A szövegértő olvasás

A szövegértő olvasás szintjei A szövegértő olvasásnak több szintjét különítjük el. Az alább felsorolt szintek egyben fokozatot is jelentenek (Adamikné 2003). – Az értő olvasás: a cél a szöveg szó szerinti megértése, az szövegben meglévő információ keresése. – Az értelmező olvasás: az olvasott szöveg megértése mellett, annak tartalmából, mondanivalójából

következtetések levonása. – A bíráló, kritikai olvasás: az olvasott szövegről véleményalkotás, a szöveg tartalmának, megjelenési formájának értékelése. – Az alkotó, kreatív olvasás: a szöveg kiindulásként szolgál, az olvasó kilépve a szövegből azt csak fölhasználja a saját alkotásában.

3.2.1.1. A szövegértés gyakorlatai

A szövegértés gyakorlattípusai fokozatosan haladnak a részkészségek fejlesztésétől a globálisig. A gyakorlattípusok bemutatásakor nagyrészt Tóth Beatrix (2006) felosztását követjük.

– *Szósztintű gyakorlatok:*

- szavak jelentésének megadása,
- szósorban az oda nem illő szó kihagyása,
- képhez szó,
- szinonima- vagy antonimasorok folytatása stb.

– *Mondatszintű gyakorlatok*

- mondatok kiegészítése (adott szavak közül vagy szabadon; kötőszóval, főnévvel, igével stb.)
- mondatok befejezése (a kötőszó adott)
- mondatok válogatása (Melyik mondat jelenti ugyanazt? Kakukktojás: Melyik nem ugyanazt jelenti? A költői nyelv értelmezése: Mit jelent?)
- mondatok elemzése (ok/okozat megkülönböztetése: Mi történt? Miért?)
- mondatok egyszerűsítése (lényegkiemelés)
- mondatok átalakítása (szórend)
- hibás mondatok javítása

– *Mondattömb szintű gyakorlatok*

- mondatalkotás megadott mondat folytatására. (pl. következmény megfogalmazása)
 - a kapcsolóelemek összekötése
 - a kapcsolat felismerése (kötőszóválasztás)
 - mondatokra tagolás
 - több mondatból egy
 - egy mondatból több
 - szavak jelentésének kikövetkeztetése a kontextusból
- *Szövegszintű gyakorlatok*
- jóslás kulcskifejezések alapján/ jóslástáblázat (mi fog történni, miből gondolod, mi történt valójában)
 - címjóslás
 - a cím és a szöveg összefüggésének magyarázata/ címadás
 - a bekezdések sorrendjének megállapítása (a kapcsolóelemek megkeresése)
 - a szöveg tagolása adott vázlat alapján
 - kevert vázlatpontok sorba rendezése
 - INSERT (√ :tudtam, +:új, -:másképp tudtam, ?:kérdésem van)
 - TTM (tudom, tudni szeretném, megtanulom)
 - egymás tanítása (kérdés, tisztázás, összefoglalás, jóslás)
 - vak kéz
 - cselekménytáblázat (valaki, akar valamit, de, ezért)
 - mesetáblázat
 - történetétkép (hely, idő, szereplők, mi a probléma, 1., 2., 3., 4., 5. esemény, megoldás)
 - kettéosztott napló
 - V.I.P. (nagyon fontos pontok)
 - az utolsó szó jogán
 - szövegtömörítés (tartalommondás, ötujjas mese, írott összefoglaló stb.)
 - a szöveg folytatása

3.2.2. Fogalmazás

Az írott szöveg alkotásának vagy ahogy általában nevezni szokták, a fogalmazás kompetenciájának fejlesztése tartozik ide. Ide azokat az íráskészséget, írásbeli kommunikációs kompetenciát fejlesztő feladatokat soroljuk, amelyekben valamilyen szempont, meghatározott téma, cím, műfaj stb. alapján szöveget kell készíteni. A szövegalkotónak a meghatározott szempontok mellett már olyan szinten kell a szövegalkotás alapvető készségével rendelkeznie, hogy azt biztosan használva a szöveg kommunikációs céljainak, szándékainak is eleget tudjon tenni. De idetartoznak a szakmai célú írásgyakorlatok is (pl. üzleti levelezés különböző feladatai: hivatalos levél, felszólítás, reklámlevél stb. írása). Az írásbeli kommunikációs kompetencia globális készségeit fejlesztik a változatos kreatív írásgyakorlatok különböző formái is (Raátz 2008). Az íráskészség fejlesztésének fokozatait, illetve gyakorlattípusait jól szemlélteti a 4. összefoglaló ábra.

A mechanikus írás/másolás	ellenőrzött gyakorlatok, begyakoroltatás (pl. másolás, válogató másolás, diktálás, adott formák lemásolása)
Írásgyakorlat	irányított gyakorlatok (pl. mondatszintű kiegészítés, átalakítás, bővítés, tömörítés, szavak, kifejezések gyűjtése)
Irányított írás	irányított fogalmazás, hosszabb összefüggő szöveg írása (pl. levél, jegyzetelés, tömörítés, kérvény, esszé)
Folyamatközpontú írás	Szabad vagy megadott téma alapján, anyaggyűjtés, válogatás, rendezés, írás, állandó megbeszélés, javítás, visszajelzési lehetőség
Szabad írás	önálló írás/ önálló vagy meghatározott téma, műfaj, egyéni alkotás, mely a számonkérés, ellenőrzés céljával is születhet

4. ábra Az íráskészség fejlődésének/fejlesztésének stádiumai és a hozzájuk kapcsolódó feladattípusok (Scrivener 2005: 193 alapján)

Irodalom

Adamikné Jászó Anna (2003): Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben. Budapest: Trezor Kiadó.

Bartha Csilla(2002) Nyelvi hátrány és iskola. Iskolakultúra, No. 6–7. p. 84.

Bolton, G. (1994): Az oktatási dráma és a színházi nevelés összehasonlítása. In: Szauder Erik (szerk.): Dráma – Oktatás – Nevelés. Olvasókönyv a dráma pedagógiai alkalmazásához. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 176–190.

Kovácsné Varga Éva 2002. A hallás utáni értés fejlesztésének gyakorlati kérdései. In: Karacsné és trsai (szerk.) *Nyelvpedagógia az ezredfordulón*. Veszprém. 239—253.

Raátz Judit (2008): A kreatív írás gyakorlatai. Anyanyelv-pedagógia 3–4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=128> (2015. 05. 25.)

Scrivener, Jim (2005): Learning Teaching. Oxford: Macmillan Elt.

Solmecke, Von Gert 1993. Texte hören, lesen und verstehen. Langenscheidt, Berlin-München- Wien- Zürich- New York.

Subosits István 2002. *Szép szónak nem szegik szárnyát*. Logopédia Kiadó.

Szőke-Milinte Enikő (2012): A kommunikációs kompetencia a 2012-es NAT vitaanyagában. Anyanyelv-pedagógia 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=380> (2015. 03. 02.)

Tóth Beatrix (2006): A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. Magyar Nyelvőr. 130/4. 457–469. <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1304/> (2015. 05. 25.)